

ПРОФЕСІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ І МАЙСТЕРНІСТЬ ПЕДАГОГА

УДК: 378.011

DOI 10.25128/2415-3605.19.2.11

ІННА ШОРОБУРА

e-mail: shorobura@gmail.com

ORCID ID 0000-0003-3728-7968

доктор педагогічних наук, професор

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
м. Хмельницький, вул. Проскурівського Підпілля, 139

ОЛЕКСАНДРА ЧУБРЕЙ

e-mail: zarivnal@ukr.net

ORCID ID 0000-0003-4276-1396

кандидат історичних наук, доцент

Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича
м. Чернівці, вул. Коцюбинського, 5

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Визначено та обґрунтовано психолого-педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу. До них віднесено: формування в майбутніх вчителів географії системи ціннісних орієнтацій; оновлення змісту професійної підготовки майбутніх вчителів географії; використання змішаного навчання у процесі підготовки майбутніх вчителів географії; формування й розвиток алгоритмічного мислення. Завдяки формуванню системи ціннісних орієнтацій, спрямованих на ефективну професійну діяльність й саморозвиток, майбутні вчителі географії будуть більш активно навчатися, здобувати знання, формувати вміння і навички, які важливі для подальшої професійної діяльності. Реалізація другої психолого-педагогічної умови сприятиме формуванню належної теоретичної і практичної бази підготовки майбутніх вчителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу. Реалізація третьої психолого-педагогічної умови сприятиме підвищенню ефективності підготовки майбутніх вчителів географії за рахунок забезпечення доступності, гнучкості та врахування індивідуальних освітніх потреб і можливостей кожного студента. Крім цього, використання змішаного навчання сприятиме підвищенню мотивації, самостійності, активності та активізації самоаналізу, а також забезпечить формування в них тих компетентностей, які необхідні для ефективної професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу. Реалізація четвертої психолого-педагогічної умови забезпечить ефективне формування підготовленості майбутніх вчителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу за визначеними складовими, зокрема: самоорганізаційною, самоосвітньою, організаційною та технологічною.

Ключові слова: психолого-педагогічні умови, майбутні вчителі географії, компетентнісний підхід, професійна складова, змішане навчання, вміння, навички.

ІННА ШОРОБУРА

доктор педагогических наук, профессор

Хмельницкой гуманитарно-педагогической академии
г. Хмельницкий, ул. Проскуровского Подполя, 139

кандидат исторических наук, доцент
Черновицкий национальный университет им. Ю. Федьковича
г. Черновцы, ул. Коцюбинского, 5

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ГЕОГРАФИИ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Определены и обоснованы психолого-педагогические условия подготовки будущих учителей географии к профессиональной деятельности на основе компетентностного подхода. К ним отнесены: формирование у будущих учителей географии системы ценностных ориентаций; обновление содержания профессиональной подготовки будущих учителей географии; использование смешанного обучения в процессе подготовки будущих учителей географии; формирование и развитие алгоритмического мышления. Благодаря формированию системы ценностных ориентаций, направленных на профессиональную деятельность и саморазвитие, будущие учителя географии будут более активно учиться, приобретать знания, формировать умения и навыки, которые важны для дальнейшей профессиональной деятельности. Реализация второй психолого-педагогического условия способствовать формированию надлежащей теоретической и практической базы подготовки будущих учителей географии к профессиональной деятельности на основе компетентностного подхода. Реализация третьей психолого-педагогического условия способствовать повышению эффективности подготовки будущих учителей географии за счет обеспечения доступности, гибкости и учета индивидуальных образовательных потребностей и возможностей каждого студента. Кроме этого, использование смешанного обучения будет способствовать повышению мотивации, самостоятельности, активности и активизации самоанализа, а также обеспечит формирование у них тех компетенций, которые необходимы для эффективной профессиональной деятельности на основе компетентностного подхода. Реализация четвертой психолого-педагогического условия обеспечит эффективное формирование подготовленности будущих учителей географии к профессиональной деятельности на основе компетентностного подхода по определенным составляющим, в частности: сознательная, самообразовательная, организационная и технологическая.

Ключевые слова: психолого-педагогические условия, будущие учителя географии, компетентностный подход, профессиональная составляющая, смешанное обучение, умения, навыки.

INNA SHOROBURA

Doctor of Pedagogical Sciences
Professor of Khmelnytski Humanities and Pedagogical Academy
Khmelnytskyi, 139 Proskurivske Pidpillia Str.

OLEKSANDRA CHUBREI

Doctor of Philosophy in History, Associate Professor
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
Chernivtsi, 2 Kotsyubynskiy Str.

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROFESSIONAL ACTIVITY PREPARATION FOR FUTURE TEACHERS OF GEOGRAPHY

The article defines psychological and pedagogical conditions of preparation of future teachers of geography for professional activity on the basis of competence approach. These features are: the formation of a system of value orientations aimed at effective professional activity and self-development in future teachers of geography; updating the content of vocational training for future teachers of geography in accordance with the requirements of the information society and education reform; the use of blended learning in the preparation of future teachers of geography; formation and development of algorithmic thinking of future teachers of geography. Values orientations determine the vector of activity of the future teacher of geography and determine the efforts that the teacher can make to its implementation. An important role in this structure is given to the motives, aspirations and values of the future teacher of geography. Due to the formation of a system of value orientations aimed at effective professional activity and self-development for future teachers of geography, future teachers of geography will be more active in learning, acquiring knowledge, forming skills that are important for further professional activity. The implementation of the second psychological and pedagogical condition will help to form an independent theoretical and practical base for the preparation of future teachers

ПРОФЕСІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ І МАЙСТЕРНІСТЬ ПЕДАГОГА

of geography for professional activity on the basis of a compensatory approach. The implementation of the third psychological and pedagogical condition will increase the efficiency of training of future teachers of geography by providing accessibility, flexibility and taking into account the individual educational needs and capabilities of each student. In addition, the use of blended learning will enhance the motivation, independence and intensification of future teachers of geography, as well as provide them with the skills necessary for effective professional activity. The main tool that can be used to deliver blended learning to future teachers of geography is a content management system that provides an online (distance) component of learning. Information technologies may also be useful for creating visual aids (presentations, diagrams, maps, etc.), teaching materials for students (instructions, manuals, guidelines, etc.), as well as electronic diagnostic tools (electronic testing and on-line systems, online testing. The implementation of the fourth psychological and pedagogical condition will provide an effective process of formation of future geography teachers' readiness for professional activity on the basis of a competent approach on certain roadmaps.

Keywords: *psychological and pedagogical conditions, future teachers of geography, competence approach, professional component, blended learning, soft skills.*

Результативність підготовки майбутніх вчителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу досягається завдяки створенню комплексу відповідних психолого-педагогічних умов. Поняття «психолого-педагогічні умови» нами розуміються як сукупність внутрішніх та зовнішніх обставин досліджуваного феномена, реалізація яких забезпечить ефективне функціонування процесу підготовки майбутніх вчителів географії до професійної діяльності. Для формування готовності майбутніх учителів географії до професійної діяльності вважаємо необхідним визначення та обґрунтування психолого-педагогічних умов ефективного здійснення цього процесу в умовах сучасної вищої школи, що сприятиме подальшому підвищенню якості професійної підготовки педагогів до роботи з учнями в умовах трансформації освіти.

Характеристиці психолого-педагогічних умов підготовки майбутніх вчителів географії до професійної діяльності присвячені праці Т. Барболіна [1], К. Бугайчук [2], В. Вдовенко [3], І. Дьяконов [5], Н. Жабінець [6], В. Кухаренко [7].

Мета статті – визначити та обґрунтувати психолого-педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу.

Для кращого розуміння сутності психолого-педагогічних умов як наукової категорії здійснимо аналіз сутності понять «умови» та «педагогічні умови», які є родовими поняттями для цієї категорії. Так, у словниках поняття «умови» розглядається як: «особливості реальної дійсності за якими відбувається або здійснюється що-небудь; сукупність даних, положення, що лежать в основі чого-небудь» [8, с. 617]; «необхідні обставини, що уможливають здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяють чомусь» [4, с. 1506]. Таким чином, умови виступають рушійними силами будь-якого процесу, без яких його існування є неможливим.

Психолого-педагогічні умови мають відповідати наступним вимогам: враховувати особливості досліджуваного феномена і позитивно впливати на ефективність процесу підготовки майбутніх вчителів географії та бути необхідними й достатніми.

На основі проведеного аналізу, практичного досвіду та авторського бачення досліджуваного феномена до комплексу необхідних й достатніх психолого-педагогічних умов, що забезпечують ефективну підготовку майбутніх вчителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу, нами включено:

- 1) формування в майбутніх вчителів географії системи ціннісних орієнтацій, спрямованих на ефективну професійну діяльність і саморозвиток;
- 2) оновлення змісту професійної підготовки майбутніх вчителів географії відповідно до вимог інформаційного суспільства та реформування освіти;
- 3) використання змішаного навчання у процесі підготовки майбутніх вчителів географії;
- 4) формування та розвиток алгоритмічного мислення майбутніх вчителів географії.

Проте, кожна з визначених психолого-педагогічних умов забезпечує ефективність досліджуваного процесу тільки у випадку їх комплексного застосування.

Перша психолого-педагогічна умова спрямована на формування в майбутніх вчителів географії ціннісних орієнтацій, спрямованих на ефективну професійну діяльність і саморозвиток. Це дозволить кожному майбутньому вчителю географії активно включитися у професійну діяльність та суспільне життя.

У психолого-педагогічних дослідженнях поняття ціннісні орієнтації тлумачиться по-різному. Так, на думку Н. Жабінець, «ціннісні орієнтації» характеризують спрямованість смислової сторони у свідомості особистості. При цьому вони з усього, що здобує особистістю в процесі соціалізації, фіксують тільки те, що для неї є важливим та істотним [6, с. 132].

Ціннісні орієнтації відображають: загальні інтереси особистості, ієрархію її пріоритетів, зразки для наслідування, уявлення про очікувані результати, механізми відбору за критеріями значимості, ступінь готовності і впевненості особистості до реалізації проекту власного життя. Вони стосуються надання переваги чи заперечення певних смислів організації життя та неготовності або готовності поводитися відповідно до них.

Відтак, важливу роль у структурі ціннісних орієнтацій відіграють мотиви, прагнення та цінності особистості майбутнього вчителя географії в професійній сфері. Ефективне формування ціннісних орієнтацій особистості детерміноване певними факторами, серед яких найважливішими є: потреби особистості, які визначаються шляхом суб'єктивного розуміння її об'єктивних інтересів; існуючі норми, правила та способи дій у конкретній сфері діяльності; соціальні умови, в яких реалізується життєдіяльність особистості (І. Дьяконов) [5, с.17].

Реалізація першої психолого-педагогічної умови відбувається завдяки:

- ознайомленню майбутнього вчителя географії із завданнями професійної діяльності та вимогами фаху;
- усвідомленню майбутнім вчителем географії соціальної значущості, матеріальних і соціальних умов подальшої професійної діяльності;
- усвідомленню майбутнім вчителем географії власних особистісних характеристик та їх відповідності вимогам подальшої професійної діяльності;
- усвідомленню майбутнім вчителем географії перспектив і можливостей особистісного й професійного розвитку в закладі освіти;
- створенню ситуацій успіху для майбутніх вчителів географії під час проходження теоретичної і практичної підготовки;
- застосуванню комплексної оперативної мотивації до стимулювання майбутніх вчителів географії у процесі навчання.

Очікуваними результатами реалізації цієї психолого-педагогічної умови передбачає, що у майбутніх вчителів географії необхідно сформувати такі ціннісні орієнтації, які мають: забезпечити саморегуляцію, самоконтроль та самовдосконалення у професійній діяльності; визначити власні особистісні професійні якості та їх значення у професійній діяльності; задовольнити індивідуальні й соціальні потреби пізнання дійсності; сприяти досягненню високого рівня професійної компетентності; забезпечити здатність протистояти невизначеностям професійної діяльності та життя в умовах реформування освіти.

Другою психолого-педагогічною умовою визначено оновлення змісту професійної підготовки майбутніх вчителів географії відповідно до вимог інформаційного суспільства та реформування освіти. Реалізація цієї умови має за мету формування знань та вмінь майбутніх вчителів географії, необхідних для ефективної професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу відповідно до визначеної нами структури підготовленості.

Відповідно до авторського бачення у змісті підготовленості майбутніх вчителів географії до професійної діяльності в зазначених умовах нами виділено особистісно-розвивальні структурні складові (автопсихологічна, самоорганізаційна, рефлексивна та самоосвітня) та соціально-педагогічні структурні складові (організаторська, лідерська і технологічна), кожна з яких включає відповідні змістові компоненти.

Відтак, оновлений зміст професійної підготовки повинен забезпечити формування і розвиток знань та вмінь майбутніх вчителів географії щодо: змісту і показників автопсихологічної компетентності та її впливу на ефективність майбутньої професійної діяльності; здійснення самодіагностики, особистісної саморегуляції, й самовдосконалення; здійснення саморегуляції власної діяльності та емоційної сфери; економного розподілу власних сили та засобів; планування своєї діяльності і часу на професійний розвиток; здійснення самомотивації та самоспонування у професійній діяльності; здійснення самоконтролю й самодисципліни; рольових функцій та організацію взаємодії у колективі; процесів актуалізації особистості, реалізацію її рефлексивних здібностей, осмислення й подолання стереотипів

мислення; виявлення та аналізу допущених помилок, розкриття психолого-педагогічних причин їх виникнення; самоаналізу, самоконтролю й самооцінки у педагогічній діяльності. методів пізнання, володіння прийомами самонавчання; планування, організацію та реалізацію самоосвітньої діяльності; роботи з навчальною й науковою літературою за фахом; використання інформаційних технологій та ресурсів мережі Інтернет; організаторської діяльності вчителя географії; організації учнівського колективу та взаємовідносин у ньому; роботи з активом класу та координації його дій; вирішення конфліктів, які виникають у екскурсіях та походах; встановлення партнерства в учнівському колективі у походах та екскурсіях; підтримки учнів у стресових ситуаціях, які можуть виникнути у походах та екскурсіях; алгоритмів та їх ролі для професійної діяльності; сутності технологічного підходу при викладанні географії; суті, змісту та особливостей технологій та вміння їх впроваджувати у власну професійну діяльність та професійний розвиток; розкладення на складові процесу досягнення бажаного освітнього результату; прогнозування і проектування власної діяльності у технологічному середовищі, яке перебуває в умовах постійних змін.

Реалізація цієї психолого-педагогічної умови відбувається у ході оновлення змісту таких дисциплін як: «Вступ до спеціальності», «Історія географії в Україні», «Суспільна географія», «Педагогіка з основами педагогічної майстерності», «Методика викладання географії», «Методика і проблеми викладання географічного українознавства», «Ознайомлювальна педагогічна практика», «Педагогічна практика», «Методика соціально-виховної роботи в сучасній школі» (соціально-педагогічні структурні складові: організаторська, лідерська та технологічна) а також спецкурсів «Новітні технології навчання» та «Особистісний і професійний розвиток майбутнього вчителя географії на засадах компетентнісного підходу» (особистісно-розвивальні структурні складові: автотехнологічна, самоорганізаційна, рефлексивна та самоосвітня).

Використання змішаного навчання є третьою умовою, що спрямована на поєднання традиційних та інноваційних форм, методів і засобів підготовки майбутніх вчителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу. Загалом змішане навчання розглядається як відносно новий підхід до організації навчання, який поєднує традиційну систему освіти та інноваційну цифрову освіту.

На сьогодні у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях поняття «змішане навчання» ще не набуло однозначного тлумачення.

Так, за визначенням В. Кухаренка, змішане навчання – це «цілеспрямований процес здобування знань, умінь та навичок в умовах інтеграції аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу на основі використання і взаємного доповнення технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання за умови самоконтролю студента за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання» [7, с. 56]. На думку К. Бугайчука, поняття «змішане навчання» варто розглядати як «різні варіанти поєднання форм і методів організації формального, неформального, інформального навчання, а також самонавчання, що здійснюються для досягнення особою заздалегідь визначених навчальних цілей зі збереженням механізму контролю за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання» [2, с. 2].

Змішане навчання може бути реалізоване на кількох рівнях:

- змішування на рівні діяльності – навчальна діяльність студента складається як з очних, так і з комп'ютерно опосередкованих елементів;
- змішування на рівні дисципліни (курсу) може бути реалізовано у двох варіантах: 1) дисципліна складається з комп'ютерно-опосередкованих та очних розділів (модулів), які перетинаються в часі; 2) навчальна дисципліна структурована хронологічно, але очні та дистанційні часові блоки не обов'язково перетинаються;
- змішування на рівні програм – студенти можуть обрати поєднання окремих очних та он-лайн-курсів або обрати повністю очний чи повністю он-лайн-курс.

Для кращого його розуміння сутності змішаного навчання ми порівняли з традиційним навчанням за чотирма основними аспектами: подання змісту, діяльність студента, навчально-методичні матеріали та необхідні компетентності (див. табл.1).

Порівняння традиційного та змішаного навчання за основними аспектами

Традиційне навчання	Змішане навчання
Подання змісту	
- обмежене за часом; - усні лекції.	- он лайн; - вибіркові факультативні заняття; - вільний графік; - за вимогою; - он лайн- лекції; - на основі ІКТ; - наявність інструкцій тьютора.
Діяльність студента	
- очна взаємодія; - пасивне навчання; - активне навчання; - інтерактивне навчання; - робота в групах; - індивідуальні проекти.	- очна взаємодія; - отримання он лайн- інструкцій; - доступ у веб-режимі; - індивідуальні проекти; - робота в он лайн: e-mail, чат, форум; - необмежена взаємодія та критичні дискурси; - використання ІКТ; - e-навчання; - он лайн-модулі; - он лайн-семінари.
Навчально-методичні матеріали	
- презентації усних лекцій; - тексти усних лекцій; - паперові тести з відстроченими результатами.	- презентації он лайн-лекцій; - тексти он лайн-лекцій; - веб-сайти; - он лайн форум для групових дискусій; - аудіо-, відео- та мультимедія; - он лайн-тести з негайними результатами.
Необхідні компетентності	
- навчальна компетентність на достатньому рівні; - комунікативна компетентність.	- високий рівень навчальної компетентності; - комунікативна компетентність; - ІКТ компетентність; - самоосвітня компетентність; - автопсихологічна компетентність; - рефлексивна компетентність; - самоорганізаційна компетентність; - технологічна компетентність.

Основним засобом, який можна використати для реалізації змішаного навчання майбутніх вчителів географії є система управління навчальним контентом, яка забезпечує он-лайн (дистанційну) складову навчання. Також можуть бути корисні інформаційні технології для створення наочних засобів навчання (презентацій, схем, карт та ін.), навчально-методичних матеріалів для студентів (інструкцій, посібників, методичних рекомендацій тощо), а також електронних засобів діагностики (системи електронного тестування та он-лайн тестування).

Четвертою умовою, що забезпечує ефективність підготовки майбутніх вчителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу є формування й розвиток їх алгоритмічного мислення.

Цільовими орієнтирами реалізації вказаної умови є:

- формування і розвиток дивергентності, оригінальності та асоціативності мислення, які є основою алгоритмічного мислення;
- ознайомлення майбутніх вчителів географії з алгоритмізацією, алгоритмами, теоретичними основами побудови алгоритмів у будь-якій сфері діяльності;

– актуалізація та систематизація набутих студентами знань професійно-педагогічного й фахового спрямування;

– створення передумов для розробки і застосування майбутніми вчителями географії власних інноваційних технологій у будь-якому аспекті професійної діяльності та професійного розвитку;

– створення передумов для ефективного використання майбутніми вчителями географії інноваційних технологій викладання географії, організації професійної діяльності.

Алгоритмічне мислення слід розуміти як здатність особистості здійснювати визначення чіткої доцільної послідовності дій, яка забезпечить одержання наперед визначеного результату. Воно характеризується дискретністю («покроковим» виконанням, конкретизацією дій та структуруванням процесу їх виконання) та абстрактністю (абстрагуванням конкретних вихідних даних та переходом до вирішення загального завдання) [3, с. 25].

Процес побудови алгоритму у певній діяльності може бути реалізований за такі етапи: 1) формулювання очікуваних результатів діяльності; 2) виокремлення дій, які необхідно виконати для отримання бажаних результатів; 3) встановлення послідовності дій та визначення їх результатів; 4) виконання розробленого алгоритму; 5) порівняння отриманих результатів з очікуваними та корегування алгоритму в разі потреби [1, с. 20].

Реалізація цієї умови передбачала спонукування майбутніх вчителів географії до ретельного продумування послідовності виконання різних завдань теоретичного чи практичного характеру з наступним формулюванням алгоритму його виконання.

Формування й розвиток алгоритмічного мислення майбутніх вчителів географії охоплювало практично всі форми навчальної роботи, зокрема: виконання лабораторних та практичних робіт; виконання індивідуальних завдань з елементами наукового пошуку; вирішення нетипових завдань, які виникали під час проходження педагогічної практики; написання рефератів та коротких наукових повідомлень; розробка планів-конспектів уроків з географії тощо.

Отже, нами визначено та охарактеризовано психолого-педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу. До психолого-педагогічних умов нами віднесено: оновлення змісту професійної підготовки майбутніх вчителів географії відповідно до вимог інформаційного суспільства; формування в майбутніх вчителів географії системи ціннісних орієнтацій, спрямованих на ефективну професійну діяльність й саморозвиток; формування й розвиток алгоритмічного мислення та використання змішаного навчання у процесі підготовки майбутніх вчителів географії.

Оновлення змісту професійної підготовки майбутніх вчителів географії відповідно до вимог інформаційного суспільства та реформування освіти сприятиме формуванню належної теоретичної і практичної бази підготовки майбутніх вчителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу.

Ціннісні орієнтації задають вектор діяльності майбутнього вчителя географії та визначають величину зусиль, які педагог може прикласти для її реалізації. Завдяки формуванню в майбутніх вчителів географії системи ціннісних орієнтацій, спрямованих на ефективну професійну діяльність й саморозвиток, майбутні вчителі географії будуть більш активно навчатися, здобувати знання, формувати вміння і навички, які важливі для подальшої професійної діяльності.

Формування й розвиток алгоритмічного мислення майбутніх вчителів географії забезпечить ефективне формування підготовленості майбутніх вчителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу за такими складовими як: самоорганізаційна, самоосвітня, організаційна та технологічна.

Використання змішаного навчання сприятиме підвищенню мотивації, самостійності, активності та активізації самоаналізу майбутніх вчителів географії, а також забезпечить формування в них тих компетентностей, які необхідні для ефективної професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу.

Перспективи подальших досліджень полягають у аналізі технології підготовки майбутніх вчителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барболіна Т. М. Розвиток алгоритмічного й операційного мислення у процесі вивчення прикладного програмного забезпечення / Т. М. Барболіна // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2010. – № 1. – С. 19–22.
2. Бугайчук К. Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів / К. Л. Бугайчук // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2016. – Т. 54– Вип. 4. – С. 1–18.
3. Вдовенко В. В. Формування алгоритмічного мислення молодших школярів на уроках інформатики / В. Вдовенко // Наукові записки. Кропивницький. 2017. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – Ч. 4. – Вип.11. — С. 23–27.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доп.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
5. Дьяконов І. Зміст поняття «ціннісна орієнтація» / І. Дьяконов // Мультиверсум. Філософський альманах. – К.: Центр духовної культури, 2004. – № 43. С. 93–101.
6. Жабінець Н. В. Зміна цінностей в умовах трансформації українського суспільства / Н. В. Жабінець // Нова парадигма: альманах наукових праць. Вип. 20. – Запоріжжя, 2001. – С. 129–134.
7. Кухаренко В.М. Системний підхід до змішаного навчання // Інформаційні технології в освіті. – Херсон, 2015. – № 24. – С. 53–67.
8. Новий тлумачний словник української мови: у 3 т. Т. 3 / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко – К.: Аконт, 2005. – 863 с.

REFERENCES

9. Barbolina T.M. Rozvytok alhorytmichnogo i operaciinogo myslennya u protsesi vyvchennya prykladnogo programnogo zabezpechennia. Kompiuter u shkoli ta simi. K., 2010. № 1. S. 19–22.
1. Bugaichuk K. L. Zmishane navchannia: teoretichniy analiz ta strategiiia vprovadzhenntia v osvittii proces vyshchyykh navchalnykh zakladiv. Informaciini tekhnologii i zasoby navchannia. 2016. T. 54. Vyp. 4. S. 1–18.
2. Vdovenko V. V. Formuvannia alhorytmichnogo myslennia molodshykh shkoliariv na urokakh informatyky. Naukovi zapysky. Serii: Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnologichnoi osvity. Ch. 4., Vyp. 11. Kropyvnyczkyi, 2017. S. 23–27.
3. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoyi ukrayinskoji movy (z dod. i dop.) / uklad. i gol. red. V. T. Busel, K.; Irpin: VTF “Perun”, 2005. 1728 s.
4. Diakonov I. Zmist poniattia «tsinnisna oriyentacia». Multyversum. Filozofski almanakh. K.: Tsentr dukhovnoji kultury. 2004, №43. S. 93-101.
5. Zhabinets N. V. Zmina tsinnosteji v umovakh transformatsii ukrainskogo suspilstva. Nova paradygma: Almanakh naukovykh prac. Vyp. 20. Zaporizhzhya, 2001. S. 129–134.
6. Kukhareno V. M. Systemni pidkhid do zmishanogo navchannia. Informaciini tekhnologii v osviti. Kherson, 2015., № 24. S. 53–67.
7. Novyi tлумachnyi slovnyk ukrayinskoji movy: u 3 t. T. 3 / uklad. V. Yaremenko, O. Slipushko. K.: Akonit, 2000. 863 s.

Стаття надійшла в редакцію 27.11.2019 р.

УДК378:373.091.12.011.3–051:373.3]:811.161.2

DOI 10.25128/2415-3605.19.2.12

НАДІЯ ВАСИЛЬКІВСЬКА

ID ORCID 0000-0002-3372-7682

vasulkivska8@gmail.com

кандидат педагогічних наук, доцент

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРНО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Обґрунтовано актуальність проблеми формування творчої особистості, розвитку творчих здібностей учнів на сучасному етапі. Вказано на розвиток літературно-творчої діяльності молодших